

Partea lipsă în <http://www.cimec.ro/Carte/politice/ILC.htm> & Wikisource din articolul/broșura „Culisele chestiunii naționale” de I.L.Caragiale¹

E interesant acest joc, în care oamenii de treabă au rolul ingrat de găscă. Iată o întreagă pleiadă de oameni culți, inteligenți, patrioți, oameni de inimă și cinstiți, cari, cu reale sacrificii, fără să lingă talerele niminui, s`au lăsat trași pe sfoară, doi ani și jumătate, de către o mitică clică de ghiduși, de *claqueures*, de *pique-assiette*, a căror înzestrare este târârea față de cei de sus, ifosul umflat față de cei mici, mințirea și cu unii și alții – armele ordinare ale celui mai șiretlâc.

Dar să venim la conferința dela 11 Februarie.

***

În sfârșit, cei patru se adună la d. Brote în ziua de 11 Februarie. Chestiune în dezbatere e pusă din nou, și răspicat, de Aurel Popovici.

Ce atitudine ținem? care este programul nostru de activitate, mijloacele de cari dispunem și ajutoarele pe care putem conta?

D. Brote, foarte constrâns, începe s`o ia la deal, la vale și tot pe de delături: că, în adevăr, este vreme să se înceapă o activitate mai hotărâtă, deoarece timpul se pierde în zadar în lupte infructuoase, cu disensiuni păgubitoare stării politice generale a Românilor; că e de datoria fiecărui bun român să se gândească matur la aceasta; că, că ... șcl. șcl., vechile clișeuri banale și uzate – metoda cunoscută a farsorilor, cari știu să țină discursuri de un kilometru fără un miligram de înțeles precis.

D. Brote, după aceea, începe să le citească celor trei un memoriu, iar kilometric și tot așa de substanțial ca și discursul introductiv, în care iar o scaldă, în care iarăși

---

1 - Notă explicativă:

a. Am păstrat toate particularitățile ortografice și arhaismele ediției I. L. Caragiale de Zarifopol/Cioculescu, „Opere” (1930-1942), volumul 5, paginile 46-70, 471.

b. Atât opera ca întreg, cât și orice text în parte, nu pot fi amputate, ele aparținând unui patrimoniu prin care se definesc poporul și cultura noastră în context universal.

c. Textul de mai sus vorbește de la sine, iar valoarea sa este potențată prin faptul că dovedește, concret, cum chestiunea tematizată de I.L.Caragiale este în continuare vitală pentru comunitate românească, ceea ce a și dus la mutilarea premeditată documentată mai jos. Acest lucru este absolut inadmisibil. S-a întâmplat sistematic în comunism, după cum am arătat în comunicarea din 1980 privind teoria ediției „Die drei letzten posthumen Ausgaben der Werke von Ion Luca Caragiale” - in: Kurier der Bochumer Gesellschaft für rumänische Sprache und Literatur, 13 (1987), S. 77-117, accesibil pe această pagină de internet sau prin Biblioteca Universității din Heidelberg: Online-Ressource (24 Seiten) DOI: [10.11588/heidok.00026450](https://doi.org/10.11588/heidok.00026450)

d. *Incognito* este un veritabil „Cetățean turmentat” în timpurile de fake-news, „în care oamenii de treabă au rolul ingrat de găscă”, ca să termin cu începutul.

spune, în o mie de clișeuri, că o activitate hotărâtă e de dorit numaidecât. Un pasaj din memoriu totuși pare a avea un înțeles oarecare, și asupra aceluia pasaj se sparge în fine bubă și iese răutatea urâcioasă la iveală.

D. Aurel Popovici relevă acel pasaj. D-sa întreabă ce voește autorul memoriului să înțeleagă prin cuvintele:

„Astăzi, mai cu seamă, când se apropie timpul soluționii chestiunii naționale ...”

Aici e aici. D. Brote spune, cu cele mai distilate circumlocuțiuni și cu tonul cel mai emoționat, că a înțeles prin acel pasaj posibilitatea unei apropiate aranjări, „cu cumpăt, dar cu patriotism, cu patriotism, dar cu prudență” între Români și guvernul maghiar, scop întru care trebuie să se organizeze partidul național. Partidul trebuie reconstituit pe bazele unor vederi *moderate*, așa încât patriotismul svăpăiat să nu strice adevăratelor și realelor interese ale poporului. Și tot pe tema aceasta, îi trage iar un discurs. Ar fi urmat mult panglicele diplomatice dacă nu le reteza d. Aurel Popovici, care fierbând în sine, asculta tăcut într'un jeț.

„Care va să zică, întreabă rar și apăsător d. Popovici, ridicându-se și luând, cu toată emoția, un ton liniștit, - care va să zică, noi căutăm să ne constituim dincolo în partid *moderat*?”

- Da, răspunde d. Brote.

- Adică, precum se zice aici, urmează d. Popovici, un partid .. *ministriabil*?

- Da, da ...

- Un partid de amestec posibil și probabil în guvernământ? Cum s-ar zice pe nemțește, *Regierungsfähig*?

- Da, da, da! Răspunde d. Brote, făcând un întreit gest scurt cu pumnul închis și cu degetul cel mare întins în jos – gestul d-lui Sturdza în toate ocaziile importante.

- Bine, răspunde d. Popovici simplu și stăpânindu-se mereu. Inșă ... nu ne-am gândit la un lucru ... trebuie să ne gândim și la acela: când or afla asta cei de dincolo? Sau mai bine, cum să le-o spunem noi asta celor de dincolo, mulțimii Românilor, ale căror sentimente ne sunt destul de cunoscute? O să fie foarte greu.

- A! se înțelege, răspunde diplomatul de la Rășinari, că asta rămâne între noi deocamdată. Celorlalți nu avem să le-o spunem așa d`adrepul. O să ne aranjăm între noi prealabil, să să desbatem, o să combinăm și o să găsim mijlocul de a-i prepara mai întâi; o să potrivim așa ca să-i aducem unde vrem noi fără a le spune tot ce știm: n`avem nevoie să spunem tutulor oamenilor simpli ce gândim noi conducătorii.

- Bine, zise încă odată d. Popovici. Fie și așa”.

Câteva vorbe indiferente se mai schimbă, după care, fiind orele prea înserate, conferința intimă se sfârși, fixându-se pe a treia zi, marți, o a doua. În acest timp d. Brote trebuia să comunice cu d. Sturdza.

***

D. Aureliu Popovici iese de acolo cu inima înnegrită de cele ce auzise. Deși simțise de mult că lucrurile nu sunt curate, deși de mult bănuia că fierb fermece otrăvitoare în ceanul tainic al companiei Sturdza-Brote, aflarea lămurită a scopului

atâta vreme tăinuit trebuia să-l sdrobească; ridicându-se capacul de pe ceaun, să izbucnească aburul pestilențial al fierturii îndelungate: omul înnecat de acea duhoare a pornit desperat pe stradă.

Cui să se ducă să se plângă? Ii venea să strige la toată lumea trecătorilor și să le denunțe tot. În culmea indignării, alergă la un prieten bun, care se sperie deocamdată la apariția acelei figuri sufocate de atâta concentrare. Era înfățișarea unui om lovit de o crudă nenorocire. Atunci Popovici spuse din fir în păr cum fusese ucat și tras pe sfoară atâta vreme.

„Ce-i de făcut acum? Întrebă Aureliu, după ce-și mai scoase focul prin destăinuire.

- S`o rupi scurt cu acești oameni, și să cauți a-i împiedica să-și ajungă scopurile necurate.

- Să mai merg și marți la ei?

- Mai ales. Trebuie să mergi, și să fii cuminte și potolit ca și astăzi, ca să poți ști tot”.

***

Până să venim la conferința a doua în urma căreia s-a făcut ruptura și s-a dat alarma în presă, nu strică să povestim un mic incident ridicul, care caracterizează bine și simplitatea și șiretlicul.

Unul dintre membrii partidului național de dincolo, om de treabă, dar foarte simplu, greoiu la spirit ca și la trup, dar încă o dată om cum se cade, de dăduse, dintru începutul desbinărilor prin o bună mișcare instinctivă, de partea d-lui Rațiu contra d-lui Brote. Acesta din urmă, se`nțelege, era foc de necăjit asupra-i. Vine împrejurarea ca omul să fie silit a veni la București; aicea avea să ia niște bani de *undeva* pentru plata unor datorii contractate de dânsul în propaganda și lupta politică. Omul avea dreptul să pretindă această sumă, pentru care urmărit de creditori; n-avea însă curajul să vie d`adeptul, știind ce influență are compania Brote-Sturdza asupra locului de unde el avea să primească suma. Atunci omul nostru se gândește să ia lucrul pe departe și trimete la București unui amic, comun lui și d-lui Brote, următoarea telegramă, a cărei autenticitate o garantăm; poziție telegrafică nu se poate născoci; ea se crede cât de colo că e naturală.

Iată-o:

”Sosesc mâine București *incognito*, mă!” Iscălită cu numele întreg.

Un autor de teatru, dacă ar pune un personaj închipuit să bată așa depeși, ar fi acuzat pe drept cuvânt de exagerare: poate cineva fia așa de simplu? Iată că s-a putut.

Ceea ce însă e permis naturii, nu e permis și unui autor dramatic – un personaj atât de simplu numai natura are dreptul să-l creeze.

Auzi, *incognito*! O ilustru personaj! *Incognito*!

Amicul comun aleargă se`nțelege în fuga mare la acesta și denunță sosirea lui *Incognito*, care vine să-și ia suma de câteva sute de lei. D. Bote îi spune să nu care cumva să nu-i aducă imediat după sosire pe individ acasă la dânsul.

Incognitul sosește, și, fericit că l-ar mai primi d. Brote, care ține în mână situația, merge la întâlnire. Foarte jenat la început, temându-se de muștrări, își capătă încet-încet liniștea cerută la o întâlnire diplomatică, mai cu seamă că d. Brote promite că-l va introduce la d. Dim. Sturdza, primul-ministru, care-i va da toată cheia chestiunii naționale. Bietul *incognito* ardelean când aude că are să dea, el! cu ochii de d. Sturdza rămâne aiurit.

„Și ca să vezi – zice d. Brote – că eu nu vreau câtuși de puțin să fac să prevalez vreo părere a mea, îți promit că vei singur cu ministru; eu nu voi fi, nu vreau să fiu de față la întrevvedere d-voastre. În mine poate nu te ncrezi; căci d-ta, din nenorocire pentru cauza națională, mergi orbește cu Rațiu; să vezi ce are să-ți spună d. Sturdza!”

Incognitul merge la d. *Șurdza*, care-l ține în celebra bibliotecă de petice aproape trei ceasuri. Se dusese omul aiurit – a ieșit buimăcit cu desăvârșirea. Era literal fermecat până la năucire de privirile marelui bărbat de Stat.

„Ce ochi, mă! *penătrabili* are d. *Șurdza*! Ce ochi, măă!”

- Bine, zice un prieten, și el nedomirit, care așteptase cu nerăbdare rezultatul întrevederii *incognitului* cu ministrul; bine, știm noi ochii lui d. *Sturdza*; dar, în definitiv, ce ți-a spus?

- Multe, mă frate!

- Multe, multe, dar cam ce?

- Cam ce? Cam ce? Toate elea cari le știm și noi; că-s doară să vezi numai cum le-o spus!”

Fermecat de ochii „*penătrabili*”, bietul *incognito* a înghițit cu deliciu trei ore tiradele răsuflăte, clișeurile banale și uzate, balivernele fără miez – a căror esență nu-i decât marele adevăr că „Românilor câtă vreme le va merge rău n o să le meargă bine”.

Dar tot n a asculta de`geaba. Răscatechisit, și-a luat omul părăluțele ușor și a putut pleca fără întârziere acasă, unde de sigur trebuie să fi împănat capetele prietenilor de la „Casină” seara cu:

”Ce ochi, mă! Are d-l *Șurdza*, măă!”

***

Marti 13 Februarie, a doua conferință a celor patru.

Desbaterea este reluată de acolo de unde fusese lăsată duminica trecută. D. Brote face pe larg descrierea avantajelor politice ce ar rezulta din reorganizarea partidului național ca partid moderat, ca *Regierungsfähig*, ca partid de guvernământ.

D. Aurel Popovici în fine întreabă:

„Atunci, care va să zică, nu mai putem sta pe baza programului național?”

- Se`nțelege că nu, răspunde d. Brote.

- Nu mai putem „sbiera” (vorba d-tale, d. Brote) pe tema programului, cum fac cei dela Sibiu în manifestul lor?

- Firește că nu.

- Mai scurt, prin urmare, suntem oportuniști, și ne organizăm ca partid

oportunist ...

- Da, da, da!”

D. Aurel Popovici face o mișcare bruscă:

„Dar dacă nu se poate una ca asta?” Și zicând acestea cu un ton de astă dată foarte nepotolit, merge și se așează încruntat într-un jeț, cu mâinile încrucișate, gata să asculte tot fără să mai zică o vorbă.

- Trebuie să se poată, răspunde d. Brote, trebuie numaidecât; căci fără aceasta nu mai merge!”

Diplomatul de Rășinari începe atunci o tiradă foarte alambicată, din care rezultă că nu s`ar putea închipui o altă deslegare a situațiunii; că nu s`ar putea altfel *spera o amnistiare* a d-lor Brote și Popovici, refugiați politici; că în fine ... în fine „numai acest mod intră și în vederile d-lui Sturdza, numai un așa program, și niciunul altul, *este agreat de d. Sturdza*”.

Obosit și dânsul de atâtea discursuri, de atâtea trăgăneli, d. Brote răsuflă cu satisfacție că a trecut în fine momentul cel greu, că a spus în fine ceea ce de atâtea vreme cocoloșise. El se uită să vadă bine impresia ce-o făcuse vorbele din urmă mai ales asupra d-lui Popovici, căci ceilalți doi – oameni ascultători, supuși credincioși și încercați – era sigur.

D. Popovici posomorât se uită așa de urât la d. Brote, încât acesta, zămbând mânzește și foarte jenat, zise către ceilalți:

- „Ia uitați-vă la el!!!” Apoi către Popovici: „Ce te uiți așa ca un sălbatic!”

A urmat apoi o scenă foarte neplăcută, și astfel s`a spart cea de-a doua conferință pentru reorganizarea partidului *moderat* de guvernământ, partidul *oportunist*.

D. Aurel Popovici știa acum tot. El nu mai avea ce căuta acolo unde se conspira în contra programului național. Atunci, a scris acea scrisoare către d. Brote, pe care am publicat-o și noi, și pe care toți o cunoștem. Era de datoria d-sale de a denunța opiniei publice acea conspirație, și credem că, afară de conspiratori, orice Român trebuie să-i mulțumească de modul cum își îndeplinește această datorie.

***

Ziceam la început că partidul național de dincolo are de ce mulțumi partidului liberal dela noi – de o adevărată cutie a Pandorei: vrajbă, neîncredere, bănuieli, zăpăceală, nesiguranță și o oboseală, o discordare foarte asemănată cu începutul unei complete descompuneri finale.

Cine strică, cine e vinovat de această stare de lucruri?

Credem, că din cele de mai sus, a putut-o vedea oricine.

De sigur dd. Sturdza, Brote și Comp.

Pot fi acești oameni, măcar cei doi, dacă nu și Comp., bănuieți de neonestitate, de lipsă de patriotism, trădare?

Cu toată sinceritatea răspundem: nu și nu! Ca să avem în privința d-lor Sturdza și Brote așa bănuieli infamante, ar trebui să ne cheme pe noi Dim. Sturdza sau Em. Brote, și ne chieamă altfel. Noi nu putem face, chiar în urma greșelilor politice a

acestor domni, ceea ce făceau dumnealor cu Rațiu. Nu nu suntem aceeași școală: critică de bine de rău cum putem, cum ne taie capul, desbatem și combatem, dar niciodată nu ne pierdem în desbatere sărita până să ajungem a înjura, a arunca cu noroiu în fața adversarilor sau a spune prăpăstii calomnioase pe socoteala lor. Ce ar însemna să începem acuma și noi – și poate că am avea mai mult pretext să o facem, în urma celor descoperite – să strigăm proteste: Sturdza și Brote trădători, vânduți Maghiarilor! precum strigau, fără niciun pic de dreptate, acești domni contra bătrânului patriot Rațiu?

Asta nu putem să o spunem, pentru că nu o credem.

Încă odată, un om de treabă nu poate un moment pune la îndoială onestitatea și iubirea de patrie și de neam d-lor Sturdza și Brote.

Decât – este un decât – dacă nu pot fi cătuși de puțin bănuți acești domni de infamie, pot fi cu temei acuzăți astăzi de altceva, poate și mai primejdios pentru patrie și neam – de *incapacitate patentă*.

Dacă nu ești faur, nu-ți mânji nasul cu cărbuni! zice o vorbă bătrânească. Dacă nu ești capabil de politică și diplomație, stai, stimabile, în biblioteca d-tale minunată, ca un savant academic ce ești, sau, d-ta celălalt, rămâi la Rășinari de fă brânzeturi faine, și nu te apuca să năucești o lume întreagă cu nepriceperea și incapacitatea d-tale.

***

Partidul liberal dela noi și în special d. Sturdza au făcut o mare greșală când au luat chestiunea națională ca o armă de luptă în contra guvernului conservator, și noi credem că n ar fi bine ca partidul conservator să repete această greșală. D-nii Brote și Comp. Au făcut asemenea foarte rău că au confundat interesele și năzuințele partidului național de dincolo cu interesele și năzuințele partidului liberal de aici. Aceste două greșeli așa de păgubitoare și patriei și neamului ne se datoresc decât *incapacității* respectivilor.

Pentru cine a dat roade bune activitatea și jertfele partidului național de dincolo și ale Ligii de aici?

Pentru partidul liberal dela noi a dat roade bine ce-i drept; acest partid tocmai pentru că apucase bine toate sforile Ligii, tocmai pentru că pusese mâna pe câțiva conducători ai agitației naționale, tocmai pentru că atrăsese simpatiile și acaparase conștiințele Românilor de dincolo, în fine pentru că astfel era primejdios în opoziție în ajunul Mileniului unghuresc, trebuia să fie minunat pentru guvern. Confirmarea acestora o avem destul de strălucitoare în discursul dela Iași al primului ministru liberal și în toate frământările pentru reorganizarea partidului *oportunist* dincolo, partid care renunță la programul național.

Activitatea și jertfele partidului național de dincolo și ale Ligei de aci au mai dat roade, încă și bune, pentru guvernul maghiar: partidul național român paralizat în ajunul Mileniului.

Se înțelege că, vorbind de roade, d`abia trebuie să mai pomenim de firimiturile culese pe apucate: meschine interese de paralâc, satisfaceri de mititele ambiționi

senile și de sgomotoase fanfaronade puerile, șcl.

Dar partidul național de dincolo? care i-a fost partea lui de rod în toate astea?
paralizarea-i proprie.

Și ca să sfârșim, ierte-ni-se, fiindcă e vorba de frații noștri, să întrebuițăm formula consacrată pentru așa împrejurări:

Et nunc erughimini!

(Edit.: Gheorghe Stanomir - Heidelberg/Peterhof, 10 noiembrie 2020)